

Dėstytojų darbas – melžiamas dramblinės tešmuo

Mikas Vengris

“Jums viskas buvo išaiškinta...”

Prieš porą savaičių VU darbuotojams buvo pradėti „komunikuoti“ universiteto personalo reformos apmatai. Komunikavimo darbą universiteto administracija atliko pagal pačias geriausias tarpžvaigždines tradicijas, aprašytas dar Douglas Adams „Hitchhiker’s guide to the galaxy“. Ten vagonai, ateiviai, atvykę sunaikinti Žemės, kurios vietoje tiesiamas hipererdvės greitkelis, sako: „*Visi planavimo dokumentai buvo eksponuojami jūsų vietiniame planavimo departamente Kentauro Alfoje jau kokius penkiasdešimt Žemės metų, taigi, turėjote pakankamai laiko pateikti formalius nusiskundimus, o dabar jau per vėlu pradėti kelti triukšmą*“. Panašiai ir pas mus. Todėl pamėginsiu išversti planus į visiems (įskaitant gal ir pačius reformuotojus), geriau suprantamą kalbą. Kol vagonai manęs dar nesunaikino.

Per visas kūno angas

Trumpoji ir emocionali versija: mus nori išduktinti per visas įmanomas kūno angas.

Projektu siūloma padidinti dėstytojų *minimalų* darbo krūvį dvigubai, atlyginimus paliekant tuos pačius. Tiesa, deklaruojama, kad baziniai atlyginimai kils „iki 40% procentų“, tačiau tas, kas apsižioplinęs kada nors atėjo į „Akropolį“ paskelbus, kad taikomos „iki 40% nuolaidos“ puikiai žino, kad tokiais atvejais tik vienai, pačiai nereikalingiausiai prekei (na, maždaug kalėdinės eglutės žaisliukams vasario viduryje) būna pritaikyta tokio dydžio nuolaida, o visos kitos prekės kainuoja kaip visada. Taigi, šitam deklaruojamam tikslui pasiekti pakanka, kad vienas arba du dėstytojai gautų deklaruojamą didesnę algą. Rizikos, kad nepavyks šito pasiekti, – jokios. Taigi, skaitykime taip, kaip turėjo galvoje reformos sumanytojai: minimalūs krūviai – dvigubi, algos – nepakitę.

Čia dar ne viskas. Docentams ir profesoriams numatomos kvotos, kiek jie *mažiausia* turi vesti paskaitų, o kiek – kitokių užsiėmimų (pratybų, seminarų, laboratorinių darbų ir pan.). Tai, kas anksčiau buvo *visi* užsiėmimai, dabar tapo *tik paskaitomis*. Netinginiausit, jūs darmajiedai, vesdami laboratorinius darbus ar seminarus. Skaitysit paskaitas iki užkimimo ir dar truputį!

Šioje planetoje yra vietos senukams

Yra ir daugiau širdį džiuginančių naujienų. Išlaikant geriausias universitetinės gerantokratijos tradicijas (panašios nuostatos buvo įtvirtintos ir seniau), didžiausi minimalūs krūviai taikomi savo karjeros pradžioje esantiems darbuotojams – lektoriams. Jiems kas dieną auditorijoje siūloma praleisti *ne mažiau* kaip tris-keturias valandas. Išmoninga: jiems ne tik mokama mažiausia alga, bet ir dirbti jie turi daugiausia. Kad docentais ir profesoriais per greitai netaptų (puikybė gadina charakterį). Taip ir matau, kaip rektorius komanda posėdžiauja, priimdama šį sprendimą:

- *Rektoriau, mums labai trūksta jaunų specialistų, jie visi nenori dirbti universitete.*
- *Nu... Į šią problemą reiktų pažvelgti plačiau...*

- *Rektoriau, jūs kaip visada genialus – tiesiog padidinkime krūvj tiems jauniems specialistams, kuriuos turime, ir jų nebetrūks!*
- *Išsprendėme. Sekantis klausimas!*

Su demokratija pabaigsim tai tikrai!

Kiti aspektai irgi įkvepia. Visų atlyginimų priedų (premijų ir pan.) mokėjimas atimamas iš šakinių padalinių ir perkeliamas į kamieninius akademinius padalinius. Verčiant į paprastą kalbą – atimame iš katedrų ir perkeliame fakultetams, kurių vadovus, jei atmintis neapgauna, pagal naująją strategiją turėtų tiesiogiai skirti ir atleisti rektorius „pagal asmeninį kaprizą“. Kitaip tariant, kokius priedus mokėti ir ar apskritai mokėti sprendžia žmonės, su kuriais darbuotojai kasdien nesusiduria ir tiesiogiai nedirba. Tas pats padaryta ir su darbo užmokesčio fondu. Kitaip tariant, akademinio personalo renkami vadovai – katedrų vedėjai – nebeturi jokio sprendžiamojo balso samdant ir atleidžiant darbuotojus. Arba skiriant jiems premijas. Padalinių autonomija ir universiteto demokratija – buržuazinės praeities atgyvena. Čia tie nupežę 1990 metų idealistai susigalvojo, dabar jau XXI amžius ir laikas su tuo raukti. Palikime katedrų vedėjams teisę patarinėti dekanams. O dekanams – jų neklausyti. O jei klausys – rektorius braukšt, ir atleido. Žinos, nenaudėliai, kas čia viršininkas.

Darbuotojų darbo laiko skirstymas toks pedantiškai smulkmeniškias, kad atrodo kaip obsesinį-kompulsinį psichikos sutrikimą turinčio žmogaus fantazija – viskas sureglamentuota valandos tikslumu maždaug taip: „dėstytojų darbo trukmė per metus yra 1584 val.<...>, mokslinio darbo trukmė sudaro 524 val. per metus <...>“. Norisi pridurti: „Darbo vietose įrengiami perjungikliai, sujungti su darbuotojų darbo laiko apskaitos sistema, kuriuos perjungdami darbuotojai pereina iš mokslinio darbo į dėstytojo darbo režimą. Darbuotojams tinkamai nesilaikant perjungiklio naudojimo taisyklių, taikomos drausminės ir finansinės nuobaudos.“

Konsultanto kumščiu – per akademinę laisvę

Tokios fantastinės permainos negali nekelti darbuotojų susižavėjimo, kurio išraiška yra ir šis rašinėlis. Tačiau viena bėda su jomis yra tai, jog jos akivaizdžiai prieštarauja klausytojų ir paskaitų skaitovų tvėrmės dėsniams. Bet kada vadybininkams ir konsultantams tai trukdė?

Konsultantas: Kas mums neleidžia įgyvendinti šio sprendimo?

Inžinierius: Ee... Euklidinė geometrija.

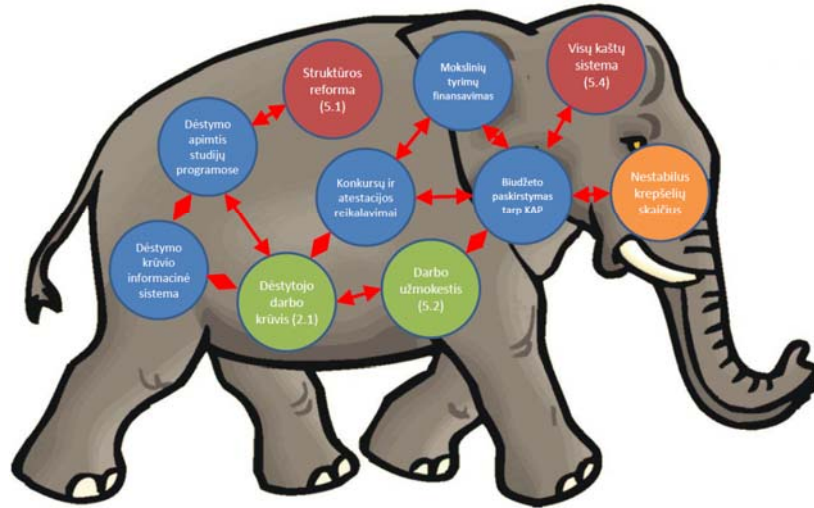
Konsultantas: Tai tiesiog ignoruokite ją ir pirmyn!

Studentų mažėja (ar bent jau nedaugėja), bakalauro studijas norima trumpinti nuo 4 iki 3 metų, tai kas gi klausys tas visas papildomas paskaitas? Rektoratas ir personalo direkcija? Turbūt ne. Gal auditorinį krūvj studentams padidinsime du kartus? Sėkmės pritraukiant juos studijuoti. O gal tiesiog atleisime pusę dėstytojų dvigubai padidinę krūvj likusiems? Čia jau skamba kaip planas. Tik kartais tokie planai iššaukia pro antrą galą. Prof. P. Avižonis yra pasakojęs apie panašias vadybos konsultantų inspiruotas reformas Boeing korporacijoje: atėję vaikinai su verslo vadybos magistro laipsniais ir spalvotais kaklaraiščiais „padidino efektyvumą“ atleisdami senuosius Boeing inžinierius – jie, neva, per daug uždirba ir per mažai padaro. Koks buvo jų visų nustebimas, kai paaiškėjo, kad Jumbo-jet’as (Boeing-747) be jų nebesusirenka! Teko senokus pasamdyti atgal, tik dabar jau kaip laisvai samdomus ekspertus už gerokai didesnę kainą.

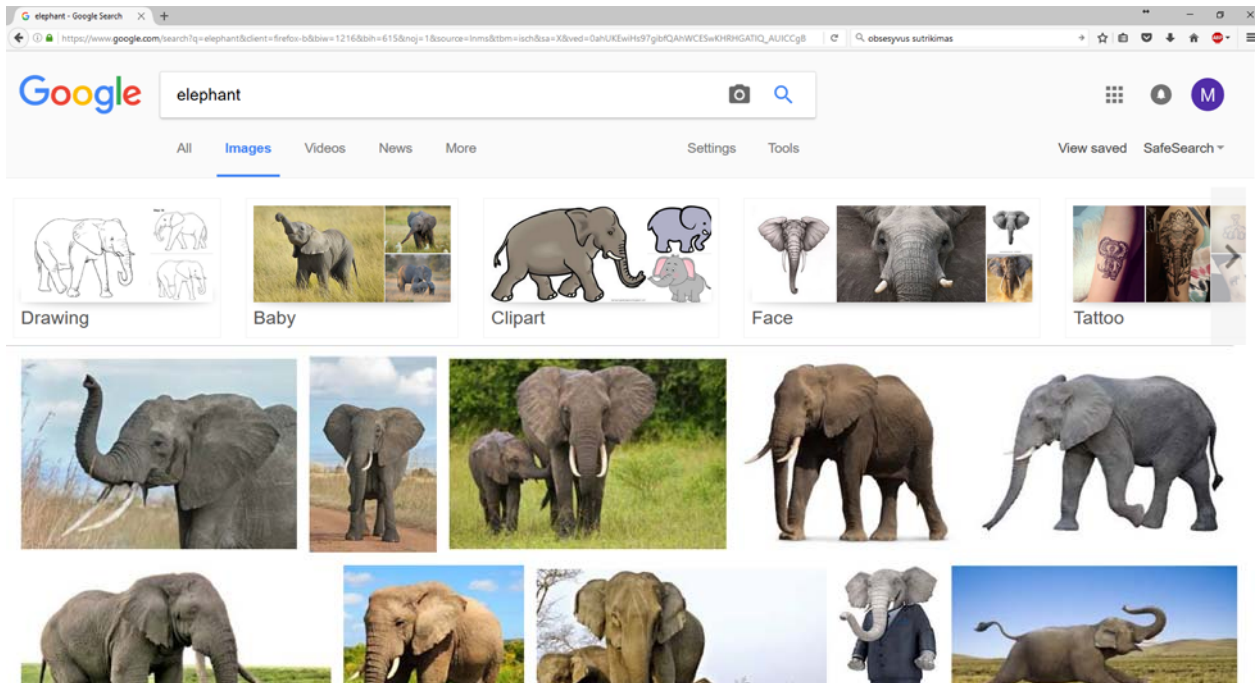
Jei pats nebesupranti, ką darai – piešk dramblių

Reformos sumanytojai pagalvojo apie viską. Tai liudija ir informatyvi diagrama, kuri buvo pateikta pristatant reformą:

Reformos elementų sąsajos

Nepykit, bet man atrodo, kad čia penktadienį per pietus kažkas išgėrė du alaus, o grįžęs į kabinetą paišė apskritimus, spalvino ir atsitiktiniu būdu vedžiojo tarp jų rodykles. Kadangi pabaigti reikėjo jau pirmadieniui, surado mielą piešinuką primityviausiu būdu:

Tada užkliopino savo „informatyvią diagramą“ ant pirmo (tiksliau, trečio) pasitaikiusio dramblio ir nužygiavo atsipalaiduoti. Ne, rimtai, ką tokia diagrama reiškia? Kad rektorato drambliui galvoje – tik visų kaštų sistema? Dėstytojų darbo krūvis – tai tešmuo, kurį reikia melžti, ar tiesiog žurnyno turinys? Informacinė sistema – dramblio subinė? Ir viskas su viskuo jungiasi per kvantinį susietumą?

Ką tuo bandoma pasiekti?

Darbas universitete nelengvas. Prastai apmokamas. Pusė etato dirbant samdomą darbą versle generuoja tokias pat pajamas, kaip visas profesoriaus etatas universitete. Bet mes, dėstytojai ir mokslininkai, mylime šitą darbą. Mums patinka užsiimti mokslu ir dėstyti. Bet ne po keturias auditorines valandas kasdien. Nes tam, kad turėtum, ką pasakyti studentams, reikia ir pačiam pagalvoti. Mums patinka žodžio laisvė, demokratija ir autonomija, ir manome, kad savo darbus planuoti pajėgiame patys. Siūlomos pertvarkos mums siunčia žinutę, kad esame veltėdžiai ir be mūsų universitetui būtų daug geriau. Kaip kitaip interpretuoti padvigubintą minimalaus krūvio normą? Kaip interpretuoti siūlomą visų kaštų sistemą, iš esmės siūlančią dėstytojams ir mokslininkams nuomotis iš universiteto kabinetų ir laboratorijų patalpas, bei patiems mokėti už elektrą, šildymą bei vandenį? Kam mums tas universitetas, jei viskuo turime rūpintis patys? Tik dėl garbės ir šlovės? No, thanks.

Daugelį iš mūsų universitete ir telaiko tik idealizmas bei akademinė laisvė. Mes dirbam neskaičiuodami darbo valandų ir mums neatrodo, kad jų išdirbame labai mažai. Tiesą sakant, šeimos mums nuolat priekaištauja, kad iš darbo grįžtame per vėlai, o namuose vėl skaitome straipsnius, mokslines knygas, ar sėdime prie kompiuterių, įnikę į duomenis ar paskaitų rengimą. Mes mylim Vilniaus universiteto idėją, jo akademinę dvasią ir tradicijas, mes manom, kad universitetas (ir mūsų darbas) reikalingas Lietuvai. Panašu, kad dedamos nuoseklios pastangos universiteto, kaip akademinės laisvės idėją sunaikinti kartu su universiteto dvasia. Pasiekus šį tikslą, iš universiteto idėjos beliks vadybos konsultantų aptūpti griuvėsiai su visų kaštų sistema. O mums teks iškelti jiems vidurinį pirštą ir eiti ieškotis kito darbo.